

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Γνωμοδοτική ανακοίνωση για την αειφόρο χρήση του φωσφόρου»

COM(2013) 517 τελικό

(2014/C 177/14)

Εισηγητής: **David Sears**

Στις 8 Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το θέμα

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Γνωμοδοτική ανακοίνωση για την αειφόρο χρήση του φωσφόρου

COM(2013) 517 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιανουαρίου 2014.

Κατά την 495η σύνοδο ολομέλειας, της 21ης και 22ας Ιανουαρίου 2014 (συνεδρίαση της 21ης Ιανουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 155 ψήφους υπέρ και 4 αποχές.

1. Περίληψη και συμπεράσματα

1.1 Η παρούσα γνωμοδοτική ανακοίνωση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης συζήτησης γύρω από τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να διασφαλίσει με τρόπο οικονομικά αποδοτικό και αποδεκτό από άποψη περιβαλλοντικών απαιτήσεων τον εφοδιασμό με κρίσιμης σημασίας πρώτες ύλες για τη βιομηχανία αλλά και για την υποστήριξη της ζωής ανθρώπων και ζώων σε ένα ολόνα και πιο πυκνοκατοικημένο και ανταγωνιστικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Παρέχει μια ενημερωτική, ισορροπημένη και επαρκή περίληψη της κατάστασης που ισχύει για την εισαγωγή και τη χρήση προϊόντων με βάση το φώσφορο, για την παραγωγή τροφίμων και για άλλες βασικές εφαρμογές.

1.2 Η Επιτροπή θέτει 11 ερωτήσεις στις οποίες η ΕΟΚΕ δίδει απαντήσεις και συγκεκριμένες συστάσεις. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την προσπάθεια που γίνεται από την Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την αειφόρο χρήση του φωσφόρου (ESPP) και το αποτέλεσμα που είναι πιθανό να προκύψει από το έργο της ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας (ΕΣΚ) για το θέμα γεωργική παραγωγικότητα και αειφορία. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτές τις πρωτοβουλίες και πιστεύει ότι το προϊόν τους θα αποβεί ωφέλιμο.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση αυτή η οποία, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, δεν αποσκοπεί κατ' ανάγκη στην έκδοση ειδικής νομοθεσίας. Η υποβολή των ορθών ερωτήσεων και η εξασφάλιση της διαθεσιμότητας των κατάλληλων δεδομένων που θα επιτρέψουν σε άλλους να λάβουν καλύτερα ενημερωμένες αποφάσεις μπορεί να είναι η πιο κατάλληλη μέθοδος. Οι βέλτιστες πρακτικές πρέπει να εντοπίζονται και να γνωστοποιούνται ώστε να επιτραπεί σε άλλους να ακολουθήσουν.

1.4 Αυτό μπορεί να απαιτήσει βραχυπρόθεσμη στήριξη της αγοράς για τις νέες τεχνολογίες και, όπου είναι αναγκαίο, μακροπρόθεσμη κανονιστική υποστήριξη για αλλαγές που έχει συμφωνηθεί ότι είναι απαραίτητες. Στόχοι για τη διαχείριση και την ανακύκλωση του φωσφόρου πιθανό να είναι χρήσιμοι, η εφαρμογή όμως σε εθνικό επίπεδο πρέπει να αφεθεί στους περισσότερους άμεσα ενδιαφερόμενους.

2. Εισαγωγή

2.1 Ο φώσφορος είναι ένα στοιχείο απαραίτητο για τη ζωή. Μπορεί να ανακυκλώνεται επ' αόριστον, αλλά δεν αντικαθίσταται. Απαντάται ευρέως στο φλοιό της Γης, αλλά τα χρήσιμα αποθέματα φωσφορικών πετρωμάτων συγκεντρώνονται σε λίγες μόνο χώρες, οι οποίες εντοπίζονται όλες (εκτός από μία, τη Φινλανδία) εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Τα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των βιο-στερεών από τα φυτά, τα ζώα και τον άνθρωπο, περιέχουν όλα φώσφορο. Αυτά ανακυκλώνονται και χρησιμοποιούνται σε διαφορετικό βαθμό στη διάθεση αποβλήτων και την αύξηση της απόδοσης των καλλιεργειών. Ορισμένες περιοχές έχουν πλεόνασμα, κατάσταση που εκλαμβάνουν ως πρόβλημα που οδηγεί σε υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων και σε ευτροφισμό (ανάπτυξη της βλάστησης που οφείλεται σε περίσσεια θρεπτικών ουσιών). Άλλες έχουν έλλειμμα και δεν μπορούν να επιτύχουν υψηλές αποδόσεις των καλλιεργειών. Αλλαγή στις συγκεντρώσεις ανθρώπων και ζώων επιδεινώνει τις δυσκολίες αυτές.

2.3 Κατά τα πρώτα 50 χρόνια της χρήσης φωσφορικών πετρωμάτων δεν επιδείχθηκε ιδιαίτερη προσοχή στα προβλήματα και τις ευκαιρίες που προκύπτουν από τα παραπάνω. Η επάρκεια εφοδιασμού φαινόταν δεδομένη. Οι τιμές παρέμεναν σταθερές και χαμηλές. Η απόδοση των καλλιεργειών και της κτηνοτροφίας ευρισκόταν στα ύψη. Το 2008, η κατάσταση άλλαξε άρδην. Η Κίνα, διακρίνοντας μια πιθανή εγχώρια έλλειψη, επέβαλε φόρο επί των εξαγωγών. Οι παγκόσμιες τιμές αυξήθηκαν δραματικά, οι τιμές των τροφίμων επηρεάστηκαν και τέθηκε θέμα μήπως υπήρχε πλέον «κορύφωση φωσφόρου».

2.4 Δύο χρόνια αργότερα, τα παγκόσμια αποθέματα επανεκτιμήθηκαν στο δεκαπλάσιο και το πρόβλημα φάνηκε να εξαφανίστηκε, αν και ενισχύθηκαν οι αμφιβολίες σχετικά με την πραγματική κατάσταση. Αν μη τι άλλο, είχε έλθει η ώρα να τεθούν σοβαρά ερωτήματα.

3. Απαντήσεις στα ερωτήματα

3.1 Θεωρείτε ότι τα ζητήματα της ασφάλειας εφοδιασμού για την ΕΕ σε σχέση με την κατανομή των φωσφορικών πετρωμάτων αποτελούν πηγή ανησυχίας; Αν ναι, πως θα πρέπει να επιδιωχθεί η συνεργασία με τις χώρες παραγωγής ώστε να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα αυτά;

3.1.1 Τα φωσφορικά πετρώματα είναι η κύρια πηγή φωσφόρου που χρησιμοποιείται για την αύξηση των αποδόσεων των καλλιεργειών και την ανάπτυξη των ζώων και την διατήρηση, κατ' αυτόν τον τρόπο, ολοένα και μεγαλύτερων πληθυσμών. Τα γνωστά αποθέματα βρίσκονται συγκεντρωμένα σε λίγες μόνο χώρες από τις οποίες τείνουν να εξάγουν μόνο εκείνες που καλύπτουν τις ανάγκες τους έχουν σημαντικό πλεόνασμα. Στο εμπόριο διατίθεται, σύμφωνα με εκτιμήσεις, μικρό μόνο μέρος της παραγωγής (16%) (Rosemarin & Jensen, European Sustainable Phosphorus Conference, March 2013). Πολλές από τις προμηθεύτριες χώρες θεωρούνται πολιτικά ασταθείς. Η αγορά δεν είναι εντελώς διαφανής ούτε λειτουργεί τέλεια. Η ΕΕ δεν είναι αυτάρκης και έχει χάσει θέσεις εργασίας, καθώς η παραγωγή τελικών προϊόντων (λιπάσματα και προϊόντα με βάση το φώσφορο) έχει μεταφερθεί στις προμηθεύτριες χώρες.

3.1.2 Απάντηση στο πρόβλημα μπορεί να δοθεί μόνο σε παγκόσμιο επίπεδο. Εάν μια πολυπληθής ή/και πλούσια χώρα υψηλής ζήτησης θεωρεί ότι διατρέχει κίνδυνο σε σχέση με τον εφοδιασμό πρώτων υλών, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, τότε εκτίθενται σε κίνδυνο όλες οι χώρες ή περιοχές που εξαρτώνται από τις εισαγωγές. Αυτό ισχύει εξίσου για τα προϊόντα που κατασκευάζονται από τις πρώτες ύλες. Κάθε μελέτη πρέπει να το λάβει αυτό υπόψη, ιδίως όταν τα πρότυπα παραγωγής έχουν αλλάξει και η πρωτογενής ζήτηση εντοπίζεται πλέον εκτός ΕΕ.

3.1.3 Η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι σαφώς καταφατική. Η πρόκληση είναι να βρεθούν οικονομικά αποδοτικοί τρόποι για την αύξηση της αυτάρκειας. Οι εξελίξεις μετά την αύξηση των τιμών κατά 700% το 2008 αποδείχθηκαν πολύτιμες. Παρότι οι τιμές έχουν μειωθεί από τότε, η επίγνωση των υφιστάμενων κινδύνων συνέβαλε στην τόνωση των επενδύσεων μέσω της αλυσίδας εφοδιασμού. Η αυξημένη επίγνωση του περιβαλλοντικού αντικτύπου σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού και η κατανόηση του τρόπου με τον οποίον οι κίνδυνοι αυτοί μπορούν να περιοριστούν στο ελάχιστο χωρίς υπερβολικό κόστος είναι εξίσου σημαντικές. Η στήριξη της Επιτροπής για την έρευνα και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων ομάδων μέσω του ΕΣΚ και ΕΣΡΡ θα είναι ζωτικής σημασίας.

3.1.4 Το 75% των γνωστών αποθεμάτων ευρίσκονται στο Μαρόκο και τη Δυτική Σαχάρα (Rosemarin & Jensen, European Sustainable Phosphorus Conference, March 2013). Οι εξαγωγές από το Μαρόκο κυριαρχούν το παγκόσμιο εμπόριο. Άλλοι προμηθευτές της ΕΕ είναι η Τυνησία και η Συρία. Η Ρωσία είναι σημαντικός προμηθευτής πετρωμάτων και τελικών προϊόντων. Η Ιορδανία και η Αίγυπτος εξάγουν μεγάλες ποσότητες. Τα κίνητρα για την ενίσχυση των συμφωνιών γειτονίας και άλλων διμερών συμφωνιών είναι προφανή.

3.1.5 Το θέμα αυτό έχει συζητηθεί διεξοδικά σε πρόσφατη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με τίτλο «Εξασφάλιση των απαραίτητων εισαγωγών της ΕΕ, μέσω των τρεχουσών εμπορικών και συναφών πολιτικών»⁽¹⁾, που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2013. Η ανάγκη για μια προσέγγιση που θα είναι συνεκτική, συνεργατική, ολιστική, βασισμένη σε στοιχεία, έγκαιρη, πολιτικά ενήμερη και προβλεβλήμενη με συγκεκριμένη τακτική σε όλα τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξ ονόματος των κρατών μελών, είναι επίσης προφανή.

3.2 Είναι ακριβής η εικόνα της προσφοράς και της ζήτησης που παρουσιάζεται στο παρόν έγγραφο; Τι θα μπορούσε να κάνει η ΕΕ για να ενθαρρύνει τον μετριασμό των κινδύνων εφοδιασμού μέσω, π.χ., της προώθησης της αειφόρου εξόρυξης ή της χρήσης νέων τεχνολογιών εξόρυξης;

3.2.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την Επιτροπή στη χρήση των μετά το 2010 στοιχείων για την προσφορά — και, σε γενικές γραμμές, για τη ζήτηση, όμως όλα πρέπει να θεωρηθούν ως «ενδεικτικά» και όχι «ακριβή». Δεδομένου ότι τα γνωστά αποθέματα αντιπροσωπεύουν λιγότερο από 1 ppm του ολικού φωσφόρου στο στερεό φλοιό της Γης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα απίθανο να έχουν ανακαλυφθεί όλα τα συγκεντρωτικά και εκμεταλλεύσιμα αποθέματα — και ακόμη πιο απίθανο, ότι οι τεχνικές εξόρυξης και ανάκτησης δεν θα βελτιωθούν περαιτέρω. Η ζήτηση μπορεί να μειωθεί με τη συνέχιση της διαδικασίας αφαίρεσης από τα απορρυπαντικά και με την αποτελεσματικότερη χρήση των λιπασμάτων ή τη μετάβαση σε διαίτες χαμηλής περιεκτικότητας κρέατος ή τη σταθεροποίηση των πληθυσμών.

⁽¹⁾ ΕΕ C 67, 06.03.2014, σελ. 47-52

3.2.2 Λαμβάνοντας υπόψη τις πολλές μεταβλητές και τις αβεβαιότητες που επικρατούν σχετικά με τα πραγματικά αποθέματα, είναι δύσκολο να θεωρηθεί ότι «οι καμπύλες Hubbert» και οι προβλέψεις περί «κορύφωσης φωσφόρου» είναι πιθανό να είναι χρήσιμα εργαλεία για βραχυπρόθεσμες προβλέψεις.

3.2.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την τεχνική και οικονομική συνεργασία με τις προμηθεύτριες χώρες για τον εντοπισμό νέων κοιτασμάτων, τον μετριασμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εξόρυξης, της διανομής και της μεταποίησης, για την κατασκευή της απαιτούμενης υποδομής, συμπεριλαμβανομένων σιδηροδρόμων και λιμένων, καθώς και για να αυξηθεί ο βαθμός της επί τόπου μεταποίησης σε λιπάσματα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.

3.2.4 Ωστόσο, αυτό δεν επηρεάζει τις πρωταρχικούς στόχους της πολιτικής της ΕΕ σχετικά με φώσφορο –αύξηση της αυτάρκειας εντός της ΕΕ και άμβλυση των επιπτώσεων της υπερβολικής χρήσης. Η βελτίωση των στοιχείων για τις ροές εντός της ΕΕ, ιδίως στα κράτη μέλη όπου η ζήτηση αυξάνεται, θα είναι κρίσιμης σημασίας για την ανάπτυξη οικονομικά αποδοτικών πρακτικών και πολιτικών. Η πρόοδος προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ασφάλειας των τροφίμων θα εξαρτηθεί από αυτό.

3.3 Θεωρείτε ότι η πληροφόρηση σχετικά με την παγκόσμια προσφορά και ζήτηση φωσφορικών πετρωμάτων και λιπασμάτων είναι επαρκής, διαφανής και αξιόπιστη; Εάν όχι, ποιος θα ήταν ο καλύτερος τρόπος για την απόκτηση πιο διαφανών και αξιόπιστων πληροφοριών σε ενωσιακό και παγκόσμιο επίπεδο;

3.3.1 Τα παγκόσμια δεδομένα, ιδίως σχετικά με τα αποθεματικά, που παράγονται από το Γεωλογικό Ινστιτούτο των ΗΠΑ με στοιχεία από το Διεθνές Κέντρο Ανάπτυξης Λιπασμάτων και από άλλους οργανισμούς, όπως η Κοινή Επιτροπή Μεταλλευτικών Πόρων της Αυστραλίας. Λαμβάνοντας υπόψη τα γεγονότα των τελευταίων ετών, μπορούμε μόνο να ελπίζουμε ότι θα βελτιώσουν τις επιδόσεις τους. Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας του ΟΗΕ ενδιαφέρεται έντονα για την απόκτηση αξιόπιστων δεδομένων. Η ΕΕ θα μπορούσε να εστιάσει τις προσπάθειές της στο στοιχείο αυτό, συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών για μείωση της ζήτησης σε χώρες με υψηλή κατανάλωση, κυρίως στην Ασία, και την υποστήριξη της επανεκτίμησης των αποθεμάτων σε όλες τις προμηθεύτριες χώρες.

3.3.2 Η βελτίωση των στοιχείων σχετικά με τις ροές της ζήτησης και τις ευκαιρίες για τη βελτιστοποίηση τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης στην Ευρώπη είναι επίσης απαραίτητα. Το ESPP παρέχει την πιο προφανή διαδρομή. Η ύπαρξη ενημερωμένων και επίκαιρων στοιχείων τροφοδότησης από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των Ευρωπαϊκών Λιπασμάτων, θα συνεχίσει να είναι κρίσιμης σημασίας.

3.4 Πώς πρέπει να αντιμετωπίσουμε τον κίνδυνο μόλυνσης του εδάφους που συνδέεται με τη χρήση του φωσφόρου στην ΕΕ;

3.4.1 Οι φωσφορικές αποθέσεις περιέχουν σε ποικίλες ποσότητες ίχνη μετάλλων, συμπεριλαμβανομένου του καδμίου, του ουρανίου και του χρωμίου. Αυτά μπορεί να αφαιρεθούν για τα τρόφιμα και για τεχνική χρήση, αλλά οι διαδικασίες είναι δαπανηρές και παράγουν απόβλητα. Οι συνήθεις ιζηματογενείς αποθέσεις περιέχουν 25-150 mg Cd/kg P205. Οι εκρηξιγενείς αποθέσεις (στη Ρωσία, τη Φινλανδία και τη Νότια Αφρική) περιέχουν περίπου 10 mg Cd/kg P205. Οι εισαγωγές της ΕΕ είναι συνήθως χαμηλής περιεκτικότητας σε κάδμιο, ωστόσο, η μακροχρόνια χρήση μπορεί να οδηγήσει σε συσσώρευση στο έδαφος, τα φυτά και τα ζώα, και μπορεί συνεπώς να αποτελέσει κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία. Η αποκαδμίωση αυξάνει το κόστος για τους γεωργούς της ΕΕ, μειώνοντας την ανταγωνιστικότητα με εισαγόμενες καλλιέργειες στις οποίες δεν εφαρμόζονται τέτοιοι περιορισμοί. Ο φώσφορος από ζωικά και ανθρώπινα απόβλητα είναι χαμηλής περιεκτικότητας σε κάδμιο, αλλά μπορεί να έχει μολυνθεί με διαφορετικούς τρόπους. Ο προσδιορισμός των επιπέδων ασφαλείας για όλους τους ρύπους είναι συνεπώς καίριας σημασίας.

3.4.2 Η ΕΟΚΕ προτρέπει, συνεπώς, την Επιτροπή να συνεχίσει και να ολοκληρώσει όλες τις εκκρεμείς μελέτες, να διενεργήσει νέες εκτιμήσεις κινδύνων, όπου αυτό είναι απαραίτητο, και να προβεί στις κατάλληλες συστάσεις, ιδίως όσον αφορά τις διαθέσιμες τεχνολογίες αποκαδμίωσης, το κόστος και τη δυνατότητα εφαρμογής σε διαφορετικές διαδικασίες παραγωγής.

3.4.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι γεωργικές πρακτικές είναι συχνά τοπικού χαρακτήρα και μπορεί να φαίνονται ασαφείς. Οι τεχνικές συμβουλές και οι βέλτιστες πρακτικές συνεχίζουν να εξελίσσονται, αλλά δεν γνωστοποιούνται πάντοτε όπως θα έπρεπε. Η αλλαγή τείνει να είναι αργή εν απουσία ισχυρών οικονομικών κινήτρων. Η πώληση και η χρήση μικτών λιπασμάτων Ν, Ρ και Κ δεν λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες που μπορεί να ποικίλλουν από τομέα σε τομέα. Όπως και σε άλλους τομείς, η δια βίου μάθηση είναι απαραίτητη.

3.4.4 Επομένως, η μετάβαση στη «γεωργία ακριβείας», με μεγαλύτερη προσοχή στις τοπικές ανάγκες, διαθεσιμότητες και πρότυπα απελευθέρωσης, ώστε να περιλαμβάνει και τα φυσικά και τα συνθετικά λιπάσματα, είναι πλέον απαραίτητη, με τα κίνητρα που χρειάζονται για να προαχθεί η αλλαγή. Οι ΓΔ της ΕΕ που είναι αρμόδιες για την έρευνα και τη γεωργία θα πρέπει να διαδραματίσουν καιρό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.

3.5 Ποιες τεχνολογίες ενέχουν το μεγαλύτερο συνολικό δυναμικό βελτίωσης της αειφόρου χρήσης του φωσφόρου; Ποιο το κόστος και ποια τα οφέλη;

3.5.1 Ο φώσφορος είναι ένα σταθερό μη-ραδιενεργό στοιχείο, και μπορεί, συνεπώς, να ανακυκλώνεται και να επαναχρησιμοποιείται επ' άοριστον. Δεν υπάρχει σε σημαντικές ποσότητες στην ατμόσφαιρα, αλλά μπορεί να χαθεί από τη διάβρωση του εδάφους ή τη μεταφορά νερού, καταλήγοντας γενικά στον πυθμένα της θάλασσας. Η ανάκτηση από τα συστήματα εσωτερικών υδάτων αποτελεί αντικείμενο έρευνας ως ένα βήμα προς την κατεύθυνση του καθαρισμού. Η ανάκτηση για επαναχρησιμοποίηση χρειάζεται περισσότερη προσοχή.

3.5.2 Η αειφόρος χρήση απαιτεί ανάλυση του κύκλου ζωής (LCA) από το «ορυχείο» στο «στο αγρόκτημα», στο «τραπέζι», στη «θάλασσα». Η εξόρυξη ορυκτών απαιτεί μεγάλες ποσότητες ενέργειας και νερού, συχνά σε περιοχές στις οποίες παρατηρείται έλλειψη και των δύο αυτών στοιχείων. Η μεταφορά και η επεξεργασία τους απαιτούν υδρογονάνθρακες και παράγουν αέρια του θερμοκηπίου. Η τρέχουσα σπατάλη είναι υψηλή. Μόνο το 15% ⁽²⁾ του φωσφόρου που εξορύσσεται φθάνει στα τρόφιμα που καταναλώνουμε. Αυτή η χρήση είναι όμως απαραίτητη για τη ζωή του κάθε είδους (Rosemarin & Jensen, European Sustainable Phosphorus Conference, March 2013 quote 20-25%; input from ESPP suggests 15% only). Η διαδικασία μπορεί να βελτιστοποιηθεί, αλλά όχι να αντικατασταθεί.

3.5.3 Η χρήση για μη διατροφικούς λόγους διαφέρει. Τα οικιακά απορρυπαντικά μπορούν να παραχθούν χωρίς φωσφορικά άλατα και η χρήση τους έχει μειωθεί σημαντικά. Η εκτροφή των καλλιεργειών στην παραγωγή βιοκαυσίμων δημιουργεί μια πολύ μεγαλύτερη απειλή. Πρέπει να βελτιωθεί ο ποσοτικός προσδιορισμός του ενεργειακού κόστους και των οφελών σε όλα τα στάδια. Η ΕΟΚΕ έχει εξετάσει κάποιες από τις κοινωνικές και τις οικονομικές επιπτώσεις. Η διενέργεια μιας AKZ πλήρους κλίμακας, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης του φωσφόρου, είναι πλέον επιτακτική και οι πολιτικές πρέπει να προσαρμοστούν όπου αυτό απαιτείται.

3.5.4 Σε όλες τις περιπτώσεις, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να μειωθεί η κατανάλωση πρωτογενούς φωσφόρου (νέες εισροές, που απαιτούν εισαγωγές στην ΕΕ) και να αυξηθεί η επαναχρησιμοποίηση οργανικών υλικών (τρόφιμα, απόβλητα επεξεργασίας και λιπασματοποίησης) και η ασφαλής ανακύκλωση πλούσιων σε φώσφορο υλικών που θεωρούνται σήμερα ως «απόβλητα» (περιττώματα ανθρώπων και ζώων, λύματα και λυματολάσπη). Πρέπει να αναπτυχθούν χρήσεις για τα υποπροϊόντα που παράγονται κατά την επεξεργασία.

3.5.5 Υπάρχει ανάγκη να προσδιοριστούν κατάλληλες μέθοδοι για την επίτευξη του παραπάνω και να εκπαιδευτούν οι ρυθμιστικές αρχές, οι προμηθευτές, οι αγρότες, οι λιανοπωλητές και οι πελάτες τους να υιοθετήσουν τα επιθυμητά νέα προϊόντα και τις ανάλογες πρακτικές. Οι εργασίες είναι σε εξέλιξη για τον εντοπισμό εμπορικά βιώσιμων λύσεων. Η ESPP και άλλοι φορείς συνεργάζονται στενά με την Επιτροπή για την υλοποίησή τους.

3.5.6 Η Επιτροπή και άλλα θεσμικά όργανα, οργανισμοί και συμβουλευτικά όργανα της ΕΕ πρέπει να συνεχίσουν τον προσδιορισμό της νομοθεσίας που χρειάζεται είτε αναθεώρηση ή καλύτερη εφαρμογή, υπό το πρίσμα της εμπειρίας που συνάγεται ή των μεταβαλλόμενων εξωτερικών αναγκών. Η όλη προσέγγιση των «αποβλήτων» πρέπει να είναι επανεξεταστεί (και επανεξετάζεται). Όπως σημειώνεται στην ανακοίνωση, η τρέχουσα προσέγγιση είναι κατακερματισμένη και άχρηστη, και εμποδίζει την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.

3.6 Τι θα πρέπει να προωθήσει η ΕΕ όσον αφορά την περαιτέρω έρευνα και καινοτομία στο πεδίο της αειφόρου χρήσης του φωσφόρου;

3.6.1 Η Επιτροπή θα πρέπει να ενθαρρύνει την έρευνα, όπου υπάρχει ένα επιθυμητό αποτέλεσμα, αλλά τα καθοδηγούμενα από την αγορά εμπορικά κίνητρα είναι ασαφή (π.χ. λόγω της συνεχιζόμενης διαθεσιμότητας φωσφόρου με σχετικά χαμηλό αρχικό κόστος), ή όταν είναι πιθανό να υπάρχουν ανεπίλυτες συγκρούσεις συμφερόντων (π.χ. σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας για τα ανακυκλωμένα έναντι των παρθένων φωσφορικών λιπασμάτων), ή όταν οι εθνικές πρακτικές εντός της ΕΕ διαφέρουν σημαντικά (π.χ. σε σχέση με την τρέχουσα χρήση φωσφόρου και τις τάσεις στην κατανάλωση), ή όταν δεν μπορεί να επιτευχθούν εύκολα προφανείς συνέργειες (π.χ. σε σχέση με τη μεταφορά ζωικών και άλλων, πλούσιων σε φώσφορο αποβλήτων από τα κράτη μέλη που διαθέτουν πλεόνασμα σε εκείνα που έχουν έλλειμμα).

3.6.2 Θα πρέπει επίσης να αναγνωριστεί η ανάγκη για βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων κλάδων, η διαφορετική νομοθεσία που εφαρμόζεται, και η διαχωρισμένες και μερικές φορές αντικρουόμενες αρμοδιότητες στο εσωτερικό της Επιτροπής και άλλων ρυθμιστικών οργάνων.

⁽²⁾ Rosemarin & Jensen, European Sustainable Phosphorus Conference, March 2013 quote 20-25%; input from ESPP suggests 15% only

3.7 Θεωρείτε ότι οι διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την αποδοτικότητα της χρήσης του φωσφόρου και της χρήσης ανακυκλωμένου φωσφόρου στη γεωργία είναι επαρκείς; Εάν όχι, ποια επιπλέον στατιστικά στοιχεία ενδέχεται να είναι αναγκαία;

3.7.1 Εδώ η απάντηση είναι αρνητική. Υπάρχει σαφής ανάγκη αξιόπιστων, λιγότερο κατακερματισμένων και πληρέστερων πληροφοριών σχετικά με άλλες προσμεϊξεις και τις πηγές τους, καθώς και τις προσλήψεις τους στα τρόφιμα, συμπεριλαμβανομένων των βαρέων (και ελαφρύτερων) μετάλλων, φαρμακευτικών προϊόντων και μεταβολιτών, παθογόνων παραγόντων, συναφών θρεπτικών συστατικών, για τη διαθεσιμότητα, τα πρότυπα απελευθέρωσης, τη συνολική γεωπονική απόδοση, τις τεχνολογίες ανακύκλωσης, τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και ούτω καθεξής.

3.7.2 Τα στατιστικά στοιχεία, εάν υπάρχουν, θα ήταν μια καλή αρχή. Η εκπαίδευση και η οικείωση και αποδοχή της αλλαγής θα είναι απαραίτητες. Οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής και οργανισμών, όπως το ESPP φαίνεται να είναι η πιο πιθανή οδός για την επίτευξη του στόχου αυτού.

3.8 Με ποιο τρόπο θα μπορούσε η ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την «γεωργική παραγωγικότητα και αειφορία» να συμβάλει στην προώθηση της αειφόρου χρήσης του φωσφόρου;

3.8.1 Έχουν δρομολογηθεί 5 ΕΣΚ στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020. 3 από αυτές, για τη γεωργική παραγωγικότητα, το νερό και τις πρώτες ύλες, θα επηρεάσουν τον αγροτικό τομέα γενικότερα και κυρίως τη χρήση φωσφόρου — όπως και, σε μικρότερο βαθμό, οι υπόλοιπες 2 για έξυπνες πόλεις και την ενεργό και υγιή γήρανση. Ως ένα νέο πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί, η προσέγγιση του θέματος του φωσφόρου θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πρότυπο προς μίμηση για τους άλλους.

3.8.2 Λειτουργεί ήδη μια Οργανωτική Επιτροπή Υψηλού Επιπέδου και έχει συμφωνηθεί ένα στρατηγικό σχέδιο εφαρμογής (ΣΣΕ). Θα ευδοωθεί όμως, εάν οι ενδιαφερόμενοι δρουν από κοινού, εκπροσωπούνται δεόντως και συμμετέχουν ενεργά. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος είναι οι δυνατές δράσεις εντός της ΕΕ — σε γενικές γραμμές από την «εκμετάλλευση» στο «τραπέζι» — έτσι δεν περιλαμβάνονται ορισμένα θέματα, όπως αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω.

3.8.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το ευρύτατο περιεχόμενο του ΣΣΕ, αλλά σημειώνει ότι δεν συνοδεύεται από σαφώς προσδιορισμένες προτεραιότητες, μηχανισμούς για την επίλυση νομίμων διαφορών, ή χρονοδιαγράμματα για την ανάληψη δράσης. Η πολύ περιορισμένη αναφορά στις περιοχές όπου οι υφιστάμενες ενωσιακές ή εθνικές πολιτικές (να επιδοτηθούν ή όχι, ή ακόμη και να επιτραπούν ειδικές δραστηριότητες για την επιδίωξη άλλων στόχων) έχουν οδηγήσει σε μη βιώσιμα ή ανεπιθύμητα οικονομικά αποτελέσματα εντός ή εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.8.4 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ΕΣΚ θα επιτύχει τους στόχους της σε εύθετο χρόνο. Αυτό θα ήταν ένα χρήσιμο αποτέλεσμα για το φώσφορο. Η συζήτηση θα πρέπει να περιλαμβάνει τη χρήση θρεπτικών ουσιών, την αποτελεσματικότητα των λιπασμάτων, την ανακύκλωση, τα επίπεδα των ρύπων, της κοπριάς και την επεξεργασία, μεταφορά και χρήση άλλων οργανικών αποβλήτων. Αυτό θα πρέπει να στηρίξει το πρόγραμμα εργασίας της ESPP. Είναι σαφές ότι οι δύο δράσεις θα πρέπει να αλληλεπιδρούν.

3.9 Τι μπορεί να γίνει για να εξασφαλιστεί η καλύτερη διαχείριση και η αυξημένη επεξεργασία κοπριάς σε περιοχές υπερπαραγωγής και να ενθαρρυνθεί η αύξηση της χρήσης επεξεργασμένης κοπριάς εκτός αυτών των περιοχών;

3.9.1 «Απόβλητο» είναι οποιοδήποτε υλικό θεωρείται από τους άμεσους ιδιοκτήτες του ότι έχει μηδενική ή αρνητική αξία. Από τη στιγμή που μπορεί να του αποδοθεί μια τιμή, μετατρέπεται σε ένα προϊόν που μπορεί να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Μια απολύτως αποτελεσματική διαδικασία θα αξιοποιούσε και θα χρησιμοποιούσε όλες τις εκροές της. Η παγκοσμιοποίηση έχει περιπλέξει περισσότερο την ανάλυση του θέματος αυτού, καθιστώντας παράλληλα πιο πειστική τη λύση του. Οι ροές των υγρών ή στερεών αποβλήτων φυτών, ζώων και ανθρώπων πρέπει τώρα να θεωρηθούν ως εμπορικές ευκαιρίες και όχι ως δαπανηρά προβλήματα .

3.9.2 Αυτό είναι πιο εύκολο στα λόγια παρά στα έργα. Θα χρειαστούν έρευνες και νέες τεχνολογίες· οι κανονισμοί πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διαφάνεια και ασφάλεια περιεχομένου για τις διασυνοριακές και τις εσωτερικές μετακινήσεις. Τα οικονομικά κίνητρα πρέπει να καταστούν σαφέστερα. Μεγαλύτερη πιθανότητα επιτυχίας μοιάζουν να έχουν οι τοπικές λύσεις που περιλαμβάνουν την κοπριά, μεταποιημένη ή άλλως, και τα συνθετικά λιπάσματα. Θα μπορούσαν να αναπτυχθούν κοινοτικά ή περιφερειακά προγράμματα για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων, για την καλή χρήση των επενδύσεων και για την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

3.9.3 Οι ενδιαφερόμενοι στην ΕΣΚ ή το ESPP θα διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην μετατροπή παγκόσμιων λύσεων σε πραγματικές ευκαιρίες σε επίπεδο αγροκλήματος, κοινότητας, δήμου ή περιφέρειας. Χρειάζεται πλήρης συμμετοχή των κρατών μελών και εκπροσώπων της κοινωνίας πολιτών.

3.10 Τι θα μπορούσε να γίνει για τη βελτίωση της ανάκτησης του φωσφόρου από απορρίμματα τροφίμων και άλλα βιοαποδομήσιμα απόβλητα;

3.10.1 Ο καλύτερος τρόπος για να μειωθούν τα απόβλητα τροφίμων είναι να ληφθούν μέτρα που θα διασφαλίζουν τη διανομή και κατανάλωσή τους ως μέρος μιας ισορροπημένης και υγιεινής διατροφής από εκείνους που έχουν ανάγκη. Πρέπει να επανεξεταστούν όλα, από τη νομοθεσία περί επισήμανσης και τις πρακτικές στο εμπόριο λιανικής σχετικά με την «ποιότητα» (σχήμα, εμφάνιση και μέγεθος έναντι γεύσης ή θρεπτικού περιεχομένου), έως το μέγεθος των μερίδων, τις ημερομηνίες «καλύτερο μέχρι» ή «ανάλωση μέχρι» και τη διάθεση τροφίμων που έχουν μείνει απούλητα. Οι εμπορικοί χρήστες μεγάλης κλίμακας (επεξεργαστές τροφίμων, επιχειρήσεις εστίασης, εστιατόρια), θα πρέπει ελαχιστοποιήσουν τα απόβλητα από τις συνήθεις εμπορικές χρήσεις και να υποχρεώνονται σε μετατρέπουν σε λίπασμα όλα όσα δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν άμεσα. Πρέπει να ενθαρρυνθούν σε ολόκληρο τον κλάδο πρωτοβουλίες στις οποίες θα συμμετέχουν οι λιανοπωλητές. Τα οικιακά απορρίμματα τροφίμων μπορεί και πρέπει να ελαχιστοποιηθούν με την αποτελεσματική αγορά και έγκαιρη χρήση — και αυτό είναι σε μεγάλο βαθμό θέμα εκπαίδευσης των καταναλωτών. Η ατομική κομποστοποίηση υπολειμμάτων είναι δυνατή στην ύπαιθρο, αλλά λιγότερο εύκολη στις μεγάλες πόλεις.

3.10.2 Η ξεχωριστή συλλογή των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων, εκτός από τα απόβλητα κήπων, είναι γενικά αρκετά περιορισμένη και εξαρτάται από τους διαθέσιμους προϋπολογισμούς και τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί. Η κομποστοποίηση κάποιου προϊόντος που δεν μπορεί να καταναλωθεί κρατά το φώσφορο εντός της τροφικής αλυσίδας και, όπου απαιτείται, βελτιώνει την ποιότητα του εδάφους. Προσοχή πρέπει να δοθεί στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας και όχι απλώς τη διάθεση των αποβλήτων.

3.11 Θα πρέπει να καταστεί υποχρεωτική ή να ενθαρρύνεται κάποιας μορφής ανάκτηση φωσφόρου από την επεξεργασία λυμάτων; Τι μπορεί να γίνει για να καταστούν η λυματολάσπη και τα βιοαποδομήσιμα απόβλητα περισσότερο διαθέσιμα και αποδεκτά για χρήση σε αροτραίες καλλιέργειες;

3.11.1 Υπάρχουν ήδη λύσεις για οικιακές εφαρμογές μικρής κλίμακας, κυρίως να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της περίσσειας φωσφόρου σε απομακρυσμένες περιοχές που οδηγεί σε ευτροφισμό των παρακείμενων υδάτων. Είναι όμως δαπανηρές και φαίνεται δύσκολο να προσαρμοστούν σε μια υψηλότερη πυκνότητα αστικών πληθυσμών. Το μέγεθος της πόλης συχνά καθορίζει τι είναι εφικτό.

3.11.2 Η διάθεση υγρών αστικών αποβλήτων διέπεται από κανονισμούς σχετικά με την ποιότητα των λυμάτων και όχι την δυνητική αξία συγκεκριμένων συστατικών. Το σημείο αυτό θα πρέπει να επανεξεταστεί επειγόντως. Η μετασκευή των υφιστάμενων συστημάτων αποχέτευσης μπορεί να είναι δαπανηρή. Η χάραξη νέων σχεδίων για νέες επενδύσεις που αποφέρουν μεγαλύτερη αξία για τους φορείς εκμετάλλευσης έχει περισσότερο νόημα. Η χρήση βιο-στερεών στη γη θα πρέπει να επικεντρωθεί στη βελτιστοποίηση της σχέσης των αποδόσεων των καλλιεργειών έναντι της επίτευξης των ορίων διάθεσης.

3.11.3 Θα χρειαστούν νέα πρότυπα για τις εφαρμογές σε τρόφιμα, συμπεριλαμβανομένων των αροτραίων καλλιεργειών, για τη χρήση παράλληλα με τα συνθετικά (και συνεπώς πιο εύκολα να ελεγχθούν από άποψη ποιότητας και απόδοσης) λιπάσματα. Οι εφαρμογές για μη διατροφικούς σκοπούς (πάρκα, γήπεδα γκολφ, εξωραϊσμός αστικών και βιομηχανικών περιοχών, περιβαλλοντική αποκατάσταση, δασοκομία, προστασία από τη διάβρωση, προστασία της θάλασσας, κ.λπ.) παρέχουν ευκολότερες διεξόδους.

3.11.4 Υπάρχει διαρκής ανάγκη εστιασμένης έρευνας και ανάπτυξης νέων αποδοτικών τεχνολογιών. Η ενθάρρυνση, χρηματοδότηση και προβολή αυτών στη δημοσιότητα σε επίπεδο ΕΕ, με τη βοήθεια της αναγνώρισης και την αποτελεσματική μεταφορά των υφιστάμενων βέλτιστων πρακτικών εξυπηρετεί το καλό όλων. Οι επιτυχείς τεχνολογίες δημιουργούν θέσεις εργασίας και ανοίγουν αγορές. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην παραγωγή, τη διανομή και τη χρήση τροφίμων και η διαχείριση των αποβλήτων συμβάλλουν στη μείωση του κόστους για τους καταναλωτές και διευκολύνουν την επίτευξη άλλων στόχων στον τομέα της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής.

3.11.5 Πρέπει να αρθούν τα εμπόδια στην πρόοδο. Θα πρέπει να αναπτυχθούν εναρμονισμένα κριτήρια για το «τέλος των αποβλήτων» και μια νέα προσέγγιση για τον ορισμό και τον έλεγχο των αποβλήτων. Οι οδηγίες-πλαίσιο για τα χημικά προϊόντα (REACH), το έδαφος και τα ύδατα, τη χρήση λιπασμάτων και τροφίμων και τη διάθεση των αποβλήτων θα πρέπει να αξιολογηθούν εκ νέου για να διασφαλιστεί ότι οι στόχοι τους παραμένουν επίκαιροι και πλήρεις και ότι ανταποκρίνονται στις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως είναι σήμερα, στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον στον οποίο ζούμε σήμερα. Σημαντική θα είναι η σωστή και αναλογική εφαρμογή σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ θα χαρεί να βοηθήσει σε αυτήν την προσπάθεια.

Βρυξέλλες, 21 Ιανουαρίου 2014

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE